

O funkcjach i legitymizacji władzy jako instytucji życia państwowego

Władza jest stałym i odwiecznym elementem egzystencji ludzkiej. Występując w różnorodnych strukturach społecznych, jest stosunkiem społecznym i instytucją, a jej wykonywaniu towarzyszą z reguły intensywne emocje. Żądza władzy i sławy jest jednym z najważniejszych nieskończonych pragnień człowieka.

Według nowożytnych poglądów pojęcie władzy można definiować jako spektrum możliwych i zamierzonych oddziaływań podmiotu posiadającego władzę na podległe mu podmioty. Możliwość owego władania wynika z nierówności wyrażającej przewagę władcy nad władanymi. W zależności od zamierzeń władającego, chcąc osiągać określone cele, może posługiwać się jednym z licznych instrumentów oddziaływania, wśród których można wymienić takie środki, jak: siła fizyczna (przemoc), przewaga intelektualno-psychiczna (manipulacja, perswazja, autorytet) albo też wykorzystywać całe spektrum posiadanej siły.

Można powiedzieć, że władza jest zarówno przejawem, czy dowodem nierówności między ludźmi, jak i utrwalaniu tych nierówności służy.

W poglądach na władzę bardzo wyraźnie podkreśla się rozróżnienie między tymi, którzy władzę faktycznie sprawują, a tymi, którzy powinni ją mieć. Rozróżnienie to nabiera szczególnie doniosłego znaczenia w strukturach konwencjonalnych władzy, takich jak państwo, partie polityczne, organizacje zawodowe.

O ile w strukturach konwencjonalnych fundamentalne znaczenie ma uzasadnienie władzy, to w naturalnych organizmach, jakimi są rodzina, ród, plemię, władza nie potrzebuje legitymizacji¹.

Władza, a zwłaszcza treści i sposoby realizacji przypisanych jej funkcji jest przedmiotem ciągłych ocen z punktu widzenia użyteczności, sprawności, skuteczności. Oceny te dotyczą zazwyczaj konkretnych działań podejmowanych przez władzę w danym miejscu i czasie, w określonych warunkach. Donioślejsze znaczenie mają natomiast oceny etyczne władzy, formułowane w kategoriach dobra i zła.

¹ R. A. Tokarczyk, *Relacje władzy, państwa i prawa w ujęciu modelowym*, „Nauka” 1998, nr 1, s. 88–89.

Jedną z podstawowych funkcji władzy jest osiągnięcie niezbędnej jedności wspólnego działania. Niezależnie od osobistych preferencji, zainteresowany w osiągnięciu wspólnego celu, zobligowany jest przyjąć jako zasadę swego działania i działać zgodnie z jednym osądem, który w ten sposób stanowi prawo dla wszystkich, chociażby ta wspólna zasada była sprzeczna z jego osobistymi upodobaniami.

Władza jest siłą odpowiedzialną za zjednoczenie wspólnego działania poprzez reguły wiążące dla wszystkich². Siłą tą może być określona osoba, wybrana przez ludzi, wyznaczona przez Boga, bądź wyznaczona przez urodzenie i zaakceptowana. Może to być też grupa osób wyznaczona przez dziedziczenie, wybór albo losowanie. Stanowić ją może także nie osoba, nie grupa, ale społeczność, która będzie posługiwać się opinią większości³. Nie można bowiem zaprzeczyć, że społeczność dla zapewnienia jedności działania potrzebuje i wymaga władzy. Większość wspólnych przedsięwzięć możliwa jest do przeprowadzenia tylko w sytuacji, gdy kierują nimi jakieś podmioty zarządzające.

Nawet budowa domu wymaga decyzji, według jakich planów ma się odbywać, z jakich materiałów budowla ma powstać i w jakim czasie winna być zrealizowana. Ponadto niektórzy ludzie są obdarzeni zdolnościami przywódczymi, podczas gdy inni ze swej natury wolą wykonywać czyjeś polecenia, niż dowodzić⁴.

Doprowadzenie do wspólnego działania nie jest jedyną zasadniczą funkcją władzy. Bardzo istotną funkcją władzy obok wyżej opisanej jest generowanie i realizacja zasad wyrażających wymogi wspólnego dobra widzianego z perspektywy materialnej.

Teoria ta zakłada bowiem, że w każdej społeczności określone dobra można podzielić na prywatne i publiczne, lub inaczej mówiąc indywidualne i wspólne.

Dla dobra każdego indywidualnego podmiotu ważnym jest, by chroniono i we właściwy sposób zawiadywano instytucjami publicznymi, wspólnymi, np. służba zdrowia, obrona narodowa itp. Władza jest potrzebna, by partykularne, doraźne potrzeby i interesy nie zagroziły wspólnym wartościom.

Określone dobra wspólne muszą być więc zarządzane przez określone agendy i do tego potrzebna jest im władza. Jakiś podmiot musi zdecydować o tym, jak na przykład dalece promować rolnictwo, by nie ucierpiały na tym fundusze publiczne, powodując niedobór w innej strefie budżetowej ważnej dla ogółu⁵.

Wśród podstawowych funkcji władzy wyróżnić można funkcję integracyjną, dystrybucyjną, ochronną i strukturotwórczą⁶.

a) Funkcja integracyjna

- scalanie i koordynowanie konfliktowych działań podmiotów polityki wokół nadrzędnych wartości i interesów warunkujących trwałość systemu politycznego i ogólnospołecznego.

² Y. Simon, *Ogólna teoria władzy*, Kraków 1998, s. 33.

³ Ibidem, s. 34.

⁴ B. Russell, *Władza. Nowa analiza społeczna*, Warszawa 2001, s. 22.

⁵ Y. Simon, op.cit., s. 43–53.

⁶ A. Czajowski, *Władza polityczna. Analiza pojęcia*, [w:] *Studia z teorii polityki*, t. 1, Wrocław 1998, s. 34.

Istota tej funkcji polega na hamowaniu naturalnych, zwłaszcza w niektórych społecznościach tendencji odśrodkowych i na zapewnieniu władzy centralnej najważniejszego znaczenia⁷.

b) Funkcja dystrybucyjna

- narzucanie kryteriów i regulacji rozmiarów podziału dóbr materialnych i niematerialnych między podmioty. Istotnym jest, że to władza dysponuje społecznie pożądanymi dobrami.

c) Funkcja ochronna

- zapewnienie systemowi bezpieczeństwa zewnętrznego na arenie międzynarodowej oraz bezpieczeństwa wewnętrznego – trwałości reguł i mechanizmów wewnętrznych.

d) Funkcja strukturotwórcza

- wytwarzanie socjopolitycznych podziałów w społeczeństwie oraz form organizacyjnych umożliwiających innym podmiotom udział w życiu politycznym przez bezpośrednie lub pośrednie wpływanie na procesy decyzyjne w systemie politycznym⁸.

Omawiając zakres władzy można wskazać zróżnicowanie jej pod względem terytorialnym a także kompetencyjnym.

Władza państwowa to zdolność organów państwa do narzucania woli obywatelom w drodze aktów normatywnych, decyzji i postanowień administracyjnych, orzeczeń sądowych, wezwań – pod groźbą zastosowania zalegalizowanego przymusu fizycznego w razie niewykonania lub naruszenia zawartych w nich treści.

Władza państwowa to władza suwerenna i uniwersalna na danym terytorium państwa, zdolna do narzucenia woli ludziom, terytorium to zamieszkującym⁹. Jej legitymizacja może opierać się na tradycji, charyzmie lub może wynikać z faktu jej ustanowienia w drodze powszechnych wyborów. Zakres władzy państwowej jest określony szczegółowo w aktach prawnych, zwłaszcza w konstytucji i ustawach. Tak jak w innych modelach władzy, stosunek ten cechuje asymetria, jednakże jej stopień zależny jest od poziomu rozwoju demokracji. W różnych państwach obywatele posiadać bowiem mogą odmienny stopień swobód, praw umożliwiających odwoływania się od decyzji organów państwowych, składania skarg i zażaleń.

Zgodnie z zapisami konstytucyjnymi władza w państwie należy do narodu albo ludu, który swe uprawnienia realizuje bądź bezpośrednio, bądź w sposób pośredni. Dopóki władza w państwie należała do monarchy, utożsamiano ją z władzą państwową¹⁰.

W systemie demokratycznym podmiot władzy państwowej ma charakter zbiorowy, składając się z bezpośredniego podmiotu władzy państwowej i społecznego (ostatecznego) podmiotu władzy.

⁷ *Mała encyklopedia wiedzy politycznej*, red. M. Chmaj i W. Sokół, Toruń 1996, s. 345.

⁸ *Leksykon politologii*, red. A. Antoszewski i R. Herbut, Wrocław 2002, s. 489.

⁹ A. Redelbach, *Wstęp do prawoznawstwa*, Toruń 1998, s. 50.

¹⁰ A. Czajowski, *op.cit.*, s. 48.

Bezpośredni podmiot tworzy personel polityczny organów państwa oraz funkcjonariusze administracji państwowej. Kierownicze gremia organizacji państwowych, partii politycznych, grup interesów oraz środków masowej komunikacji są elitą.

Natomiast społecznym podmiotem władzy państwowej jest naród, czyli „wspólnota ludzi tworząca się w długich procesach dziejowych”¹¹. Naród uczestniczy w powoływaniu kierownictwa politycznego i wpływa na jego rządę.

Podmiotem władzy państwowej jest łącznie elita władzy i naród. Nie ma zatem jednego, suwerennego podmiotu, który by w sposób ostateczny i najwyższy rozstrzygał, jaki użytek czynić z uprawnień władczych¹².

Władza lokalna jest instytucją polityczną, posiadającą zdolność decyzyjną i jurysdykcyjną. Może zatem tworzyć reguły wyznaczające zachowanie określonej społeczności ludzkiej, jednak z ograniczeniem zakresu działania, albowiem władza ta dotyczy działań podejmowanych na określonym, ograniczonym terytorium.

Władza lokalna pozostaje zatem częścią składową władzy państwowej, podporządkowaną centralnym ośrodkiem decyzyjnym państwa. Jednostki władzy lokalnej nie mają udziału w suwerenności, która jest atrybutem tylko i wyłącznie władzy państwowej. To władza państwowa może tworzyć lub rozwiązywać jednostki władzy lokalnej, także poszerzać lub zmniejszać zakres ich kompetencji.

Władza lokalna sprawuje władzę i jurysdykcję nad pewnym obszarem dlatego tylko, że państwo zrezygnowało z części swych uprawnień przekazując je jednostkom terytorialnym.

Pomimo podporządkowania władzy centralnej władza lokalna cieszy się jednak swobodą i autonomią w demokratycznych systemach politycznych i odgrywa znaczącą rolę w państwie. Władza lokalna jest oczywiście tym silniejsza, im większy zakres kompetencji posiada, zwłaszcza gdy cieszy się autonomią finansową¹³.

W literaturze przedmiotu spotkać można się z rozróżnieniem lokalnej władzy samorządowej od lokalnej władzy państwowej.

Cechą wyróżniającą władzę samorządową jest fakt, iż państwo przekazało regulację pewnych dziedzin życia do kompetencji mieszkańców lokalnych jednostek terytorialnych, dając jednocześnie uprawnienia do powoływania organów władzy samorządowej, kształtowania lokalnej polityki bezpośrednio bądź za pośrednictwem organizacji społecznych, partii politycznych. Mieszkańcy podlegają natomiast organom samorządowym, gdyż mają obowiązek przestrzegania uchwalanych przez nie aktów prawnych i podporządkowywania się wydawanym decyzjom i postanowieniom lokalnej administracji¹⁴.

Władzą polityczną można nazwać – tak, jak w przypadku każdego rodzaju władzy – pewien asymetryczny stosunek między podmiotami, w którym jeden z nich jest podporządkowany drugiemu, wyróżniający się jednakże specyficznym przedmiotem uregulowań

¹¹ A. Chodubski, *Jednostka, naród, państwo*, [w:] *Wprowadzenie do nauki o państwie i polityce*, red. B. Szmulik, M. Żmigrodzki, Lublin 2002, s. 148.

¹² *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, t. 6, s. 819.

¹³ *Słownik polityki*, red. M. Bankowicz, s. 266.

¹⁴ A. Czajowski, op.cit., s. 50.

i działań. Przedmiotem tym są dobra publiczne, do których zaliczamy bezpieczeństwo osobiste i publiczne, wolność, zabezpieczenie egzystencji w sensie ekonomicznym, jak też spełnienie potrzeb wyższych¹⁵.

Elita sprawująca władzę urzeczywistnia wyznaczony program, mający na celu spełnienie oczekiwań wyborców między innymi poprzez stanowienie prawa.

W państwach demokratycznych władza polityczna danej partii wynika z większości posiadanej w parlamencie. Istotnym jest, że sprawujący władzę polityczną decydują o celach i kierunkach działania państwa. Każda władza polityczna jest władzą społeczną, natomiast nie każda władza społeczna jest władzą polityczną. Jest więc pojęciem węższym od władzy społecznej, której przykładami są (spoza obszaru polityki) władza ojca nad dziećmi, lekarza nad chorymi, przedsiębiorcy nad pracownikami.

Władza polityczna może wpływać z autorytetu lub z faktu dysponowania siłą. W sytuacji władzy opierającej się na autorytecie, adresaci władzy uważają, że ośrodek władzy jest w pełni uprawniony do wydawania i egzekwowania decyzji. Gdy natomiast obywatele przestrzegają praw ustalonych i wprowadzanych w życie dlatego, że wierzą, iż władzy należy się posłuch, mówimy o legitymizacji władzy. Łatwiej jest też taką władzę sprawować, gdyż prostszym jest egzekwowanie właściwych zachowań¹⁶. W drugim natomiast adresaci respektują władzę z obawy siły stojącej za podmiotem decyzyjnym. Podstawą stosunku władczeego jest zatem strach.

Władza polityczna, podobnie jak każda inna władza, zakłada istnienie trzech elementów: podmiotu, adresata i sfery. Podmiotem władzy jest osoba lub organ posiadający zdolność do wydawania decyzji i wymuszania posłuchu, adresatem podmiot, który musi się do wydawanych poleceń dostosowywać a sfera władzy oznacza dziedzinę życia, w obrębie której władza funkcjonuje. Pomiedzy podmiotem a adresatem władzy zachodzi stosunek władczy, czyli nadrzędności i podporządkowania¹⁷. W relacji partia–państwo, władzą polityczną jest zdolność narzucenia woli danej partii parlamentowi dlatego, że ta właśnie partia ma określoną ilość mandatów poselskich, umożliwiających jej narzucenie tej woli.

O władzy politycznej można mówić też w funkcjonowaniu małych społeczności, takich jak uniwersytety, duże spółki. Wyraża się ona z jednej strony w możliwość podejmowania przez ukonstytuowane organy uchwał i decyzji dotyczących całej społeczności wchodzącej w daną strukturę, a z drugiej strony w możliwość kreowania tych organów przez daną społeczność. Z władzą polityczną nie należy mylić władzy służbowej, polegającej na wydawaniu w tychże (jak i innych) społecznościach poleceń służbowych przez przełożonych podwładnym¹⁸.

¹⁵ K. Pałeczki, *Wprowadzenie do normatywnej teorii władzy politycznej*, [w:] *Wprowadzenie do nauki o państwie i polityce*, red. M. Szmulik i B. Żmigrodzki, Lublin 2002, s. 203.

¹⁶ G. Almond, G. B. Powell, *Legitymizacja systemu politycznego. Władza i polityka*, red. M. Ankwicz, Warszawa 1986, s. 24.

¹⁷ *Słownik polityki*, red. M. Bankowicz, Warszawa 1999, s. 266.

¹⁸ A. Czajowski, *op.cit.*, s. 48–49.

Mówiąc o władzy państwowej i politycznej należy też wskazać, iż funkcjonuje pojęcie władzy publicznej – czyli władzy opartej na normach prawnych, lecz niekoniecznie realizowanej przez państwo i jego organy. Może być ona sprawowana przez instytucje samorządowe, zawodowe i akademickie.

Każda władza państwowa jest i publiczną i polityczną, podczas gdy nie każda władza polityczna czy publiczna jest państwową. Władza państwowa stanowi jednak najpełniejszy wyraz władzy politycznej.

Pojęcia władzy państwowej i politycznej krzyżują się z pojęciem panowania klasowego. Według Juliana Hochfelda władza polega na udziale w podejmowaniu decyzji w różnych typach zbiorowości ludzkich. Pewien rodzaj władzy bywa udziałem ojca w rodzinie, inny – przywódcy w partii politycznej, jeszcze inny – duchownego w diecezji. Panowanie klasowe jest natomiast kwalifikowaną formą władzy zwierzchniej. Jej zasada – dominacja takiego lub innego typu własności środków produkcji, strzeżona jest systemem norm i sankcji społecznych. Jej przedmiotem – podstawowa funkcja społeczna – sama czynność pracy, rozporządzenie środkami pracy i w konsekwencji też podział produktu pracy. Jej instytucjonalizacją są natomiast stosunki między grupami społecznymi i klasami, o różnym stopniu integracji i organizacji, a stosunki między osobnikami bywają pochodną tej instytucjonalizacji¹⁹.

Zgodnie z klasycznym podziałem władzy, dokonanym już przez Monteskiusza, różniamy trzy rodzaje władz, a mianowicie władzę sądowniczą, ustawodawczą i wykonawczą.

Władza sądownicza – to władza powierzona organom cechującym się niezależnością od innych organów państwowych oraz organizacji społecznych.

Pojęciem tym nazywa się wymiar sprawiedliwości sprawowany przez niezależne i niezawisłe sądy. Zasada niezawisłości ma wymiar indywidualny, odnoszący się do sędziów oraz instytucjonalny – w odniesieniu do sądów, oznaczając istnienie takich rozwiązań prawnych, które nie dopuszczają do wywierania nacisków na sędziego i ingerencji w sposób rozstrzygnięcia sporów.

W skład władzy sądowniczej wchodzi sądy powszechne i szczególne, a także organy o charakterze sądowym, nie zaliczane do powyższych instytucji, jak na przykład trybunał konstytucyjny.

Władza ustawodawcza – pojęcie oznaczające wyodrębnienie funkcji prawodawczej oraz organizacyjnej władzy (stanowienie prawa, powoływanie organów stanowiących prawo).

Uprawnienia prawotwórcze parlamentu nie wykluczają stanowienia prawa przez inne organy państwa, jak powszechnie się uważa, jeśli stanowią one jedynie odstępstwo od jakiejś zasady.

Istotną rolą parlamentu jest obok ustawodawczej funkcja kontrolna, którą pełni wobec organów władzy wykonawczej, co jest konsekwencją ustawodawczych uprawnień. Stanowiąc prawo, ma możliwość weryfikowania działań władzy wykonawczej pod

¹⁹ J. Hochfeld, *Wybór pism*, Warszawa 1982, s. 623.

kątem realizacji wydanych ustaw. W Polsce organami władzy ustawodawczej są Sejm i Senat.

Władza wykonawcza – pierwotnie oznaczająca „prawo do stanowienia o pokoju i wojnie, wysyłania i przyjmowania ambasadorów, utrzymywania bezpieczeństwa i zabezpieczania przed „inwazją” obejmuje obecnie funkcję administrowania i inicjowania polityki państwa. Obecnie obserwuje się wzrost znaczenia władzy wykonawczej, uzasadniony koniecznością kierowania na bieżąco sprawami publicznymi (prezydent, rząd)²⁰.

Powszechną jest opinia, iż najbardziej efektywną, najskuteczniejszą jest władza o silnej legitymacji. O ile bowiem władze opierające się tylko na przymusie, bazujące na systemie kar i nagród zyskują u poddanych posłuszeństwo, to nie zapewniają stałej współpracy i entuzjazmu. Nie można nie zgodzić się ze stwierdzeniem, że jedynie mocna legitymizacja zapewnia systemom politycznym stabilność, czyni mniej podatnymi na kryzysy społeczne i polityczne, a także daje większą odporność na negatywne ich skutki²¹.

Pojęciem „legitymizowania” określa się „wysiłki podejmowane w celu wywołania i utrzymania opinii, że istniejące instytucje polityczne są najbardziej odpowiednie i właściwe dla społeczeństwa”. Podobnie twierdzi Robert Dahl, pojęciem tym określając „wywołanie przekonania, że struktury, procedury, działania, decyzje, kierunki polityki, urzędnicy i przywódcy mają cechę słuszności, właściwości i wartości moralnej i że winny być one akceptowane ze względu na te właściwości”²².

Legitymizacja oznacza też polityczne poparcie grupy, która znajduje się u władzy, albo którą chcielibyśmy widzieć u steru rządów. Władca oczekuje, że jego decyzje będą wykonane przez podwładnego i ma w swym oczekiwaniu rację, gdyż podwładny przyjmuje polecenie jako swoje własne zobowiązanie. Obydwie strony uznają władzę za prawną, prawomocną i prawowierną. Prawowitą nazywamy władzę, która wypływa z właściwego źródła, prawomocną – którą ludzie uznają za właściwą do ustanawiania i strzeżenia porządku społecznego, a prawowierną – władzę, która potrafi ustanowić więź wzajemnej lojalności rządzących i rządzonych²³.

Władza legitymizowana jest odróżniana od tak zwanej „nagiej władzy”, a więc władzy sprawowanej dla samej tylko władzy a nie z innych powodów.

Najczęściej kwestia legitymacji wiązana jest z zjawiskiem władzy politycznej, jednakże zagadnienie legitymizacji winno być odniesione do całego porządku społeczno-politycznego. Władza polityczna stanowi bowiem jeden tylko z elementów szeroko rozumianej władzy społecznej. Kwestia legitymizacji władzy może być rozpatrywana na różnych poziomach. Można wskazać legitymizację na poziomie makro-, mezo-, czy nawet mikrostrukturalnym.

²⁰ *Słownik polityki*, red. M. Bankowicz, s. 266.

²¹ J. Tarkowski, *Socjologia świata polityki*, t. 1: *Władza i społeczeństwo w systemie autorytarnym*, Warszawa 1994, s. 41

²² *Ibidem*, s. 41–42.

²³ W. Wesółowski, *Legitymizacja jako potoczna filozofia władzy*, „*Studia Socjologiczne*” 2001, nr 2, s. 6–7.

Legitymizacja na poziomie makrostrukturalnym odnosi się do konkretnego ustroju danego państwa, czy też całego systemu społeczno-politycznego.

Legitymizacja mezostrukturalna dotyczy funkcjonowania konkretnych instytucji społeczno-politycznych, a legitymizacja w układzie mikrostrukturalnym występuje w ramach poszczególnych grup społecznych czy społeczności lokalnych.

Legitymizacja dla instytucji politycznych oznacza, że społeczeństwo, obywatele będą stosować się do poleceń władz politycznych na podstawie nie tylko przyzwyczajenia czy strachu, ale „dobrowolnej dyspozycji do posłuchu, motywowanej przez poczucie zobowiązania i moralnego wzajemnego szacunku”²⁴.

Jak uważał David Beetham tam, gdzie władza jest uzyskana i wykonywana zgodnie ze sprawiedliwymi zasadami i z niewątpliwą zgodą, tam występuje uprawniona, czy legitymowana władza.

Istotnym jest, że nie wszyscy w identyczny sposób rozumieją legitymizację. Dla prawników władza jest legitymizowana, gdy jej uzyskanie i wykonywanie zgodne jest z zasadami prawa. Z punktu widzenia filozofów władza posiada natomiast legitymację, jeśli jej zasady odpowiadają racjonalnym zasadom normatywnym (moralna sprawiedliwość władzy).

Badacze społeczni zainteresowani są z kolei legitymacją w konkretnym kontekście społecznym, badając empirycznie konsekwencje legitymacji dla charakteru stosunków władzy, dla różnych sposobów, na jakie władza jest zorganizowana i dla stopnia wpływu na posłuszeństwo podporządkowanych.

Większość opinii co do legitymizacji władzy zgodnych jest z poglądami Maxa Webera, który uważa, że legitymizacja władzy wywodzi się z „utrwałonej społecznie wiary ludzi w legitymację”. Pojawiają się jednakże opinie, że zjawisko legitymizacji władzy politycznej ma o wiele bardziej złożony charakter, wskazując kilka czynników, wspólnie składających się na uzyskanie przez rządzących władzy legitymowanej.

Wśród najważniejszych czynników wymienić należy:

- prawną ważność procesu uzyskania i sprawowania władzy;
- sprawiedliwość zasad rządzących stosunkami władzy (w oparciu o przekonania i wartości występujące w danym społeczeństwie);
- potwierdzenie zgody na sprawowanie rządów pozyskane od szerokich grup danego społeczeństwa.

Wszystkie te elementy stanowią fundament dla podporządkowanych danej władzy, by wspierali rządzących i współpracowali z władzą.

Zjawisko legitymizacji jest wielowymiarowym. Władza jest legitymowana do tego stopnia, że jest zgodna z ustalonymi zasadami, które mogą być uzasadnione w odniesieniu do przekonań podzielanych zarówno przez rządzonych, jak i rządzących, a ponadto istnieje dowód na zgodę przez podporządkowanych wobec poszczególnych stosunków władzy²⁵.

²⁴ Ibidem, s. 66.

²⁵ Ibidem.

Legitymizacja występuje zatem na trzech poziomach, a mianowicie: zasad, uzasadnienia oraz działania. Aby elita rządząca sprawowała władzę zgodnie z zasadami demokracji przedstawicielskiej, musi spełniać określone warunki.

Po pierwsze: winna być otwarta na najlepszych przedstawicieli warstw niższych, pozbywając się jednocześnie ze swego grona osób, które się nie sprawdziły.

Po drugie elita rządząca ma się opierać na „elicie walorów”, a zatem osobach o najlepszych cechach.

Legitymizacja decyduje o stabilności władzy, o stabilności systemu politycznego. Władza nielegitymowana jest niezdolna do stabilnego funkcjonowania w dłuższym czasie. Istnieją też poglądy, że władza w ogóle nie może istnieć bez legitymacji. Dzięki legitymacji, podmiot władzy uzyskuje, zależnie od stopnia legitymacji, uprawnienia i ograniczenia do działania a także wskazania co do treści i sposobów działania. W konkretnych warunkach można adresować do rządzących i do podporządkowanych władzy pytanie, co uczynił z szansą, jaka została mu dana przez legitymizację²⁶.

Legitymizacja systemu nie jest dana raz na zawsze, lecz jest procesem stopniowego uzyskiwania (a czasem utraty) uzasadnienia władzy. Legitymacja jest ważna nie tylko dla utrzymania porządku społecznego, ale także dla stopnia współpracy i jakości działania. Legitymacja wymaga zatem wskazania wspólnego interesu pomiędzy panującymi a podporządkowanymi. W przeciwnym razie działania rządzących, skupiają się tylko na elementach utrzymania przywództwa, nie mając możliwości skupienia się na wykonywaniu podjętych działań, zamierzeń.

Istotną kwestią jest, iż każde społeczeństwo jest zróżnicowane, albowiem nie jest możliwym brak zróżnicowania społecznego. Zjawisko hierarchii, nierówności jest naturalną konsekwencją uniwersalnych cech ludzkich społeczeństw. Skoro zatem nierówność, hierarchia stanowią immanentną cechę wszystkich społeczeństw, to również taki stan rzeczy powinien znaleźć swoją legitymację. W przeciwnym wypadku, gdyby społeczeństwo nie godziło się z występowaniem weń różnic, mogłoby dojść do rozruchów, zamieszek, czy prób obalenia istniejącego systemu.

Powszechnie uznanie nierówności społecznej może nastąpić tylko wówczas, gdy beneficjentami systemu będą osoby rzeczywiście zasłużone, z racji swych uzdolnień, wykształcenia, pracowitości, a nie z innych, pozamerytorycznych względów.

Można powiedzieć, że legitymizacja jest procesem ciągłego i systematycznego potwierdzania słuszności wybranego systemu społeczno-politycznego, procesem stałego umacniania „więzi władzy z ludem”. Ciągłe przeciwstawianie w Polsce władzy i społeczeństwa, funkcjonowanie podziału „my” – „oni” wskazują, że zagadnienie legitymizacji jeszcze długo będzie przedmiotem refleksji i dążeń²⁷.

²⁶ T. Biernat, *Legitymizacja władzy politycznej. Elementy teorii*, Toruń 2000, s. 174–176.

²⁷ M. Żyromski, *Zasady legitymizacji porządku społeczno-politycznego*, „Przegląd Politologiczny” 2003, nr 2, s. 70.